

Nr 190.

Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens reproduktionsanstalt; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels besluta, att den nu vid lantmäteristyrelsen inrättade försöksanstalten för reproduktion av kartor m. m. skall under namn av statens reproduktionsanstalt från och med år 1921 inrättas för stadigvarande drift i enlighet med av chefen för jordbruksdepartementet i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder;

dels besluta, att arvodet till anstaltens föreståndare skall utgöra 10,000 kronor för år;

dels i riksstaten för år 1921 upptaga å inkomstsidan ett belopp av 155,000 kronor under titel »inkomster av statens reproduktionsanstalt» och å utgiftssidan ett anslag å samma belopp sålunda: »till upprätthållande av statens reproduktionsanstalts verksamhet, förslagsanslag, att i första hand direkt utgå av inkomster av reproduktionsanstalten»;

dels ock såsom kapitalökning för statens reproduktionsanstalt för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av kronor 50,000, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

Sedan riksdagen under åtskilliga år anvisat anslag å extra stat till fotomekanisk reproduktion av lantmäterikartor, vilken verksamhet bedrives vid en hos lantmäteristyrelsen inrättad reproduktionsanstalt, framlade nämnda styrelse i skrivelse den 11 november 1916 förslag till ordinarie stat för anstalten. Emellertid ansågs frågan om reproduktionsanstaltens framtida ställning och om stat för densamma böra hänskjutas till ytterligare utredning i samband med den utredning angående vissa andra lantmäteriväsendet berörande frågor, som visat sig erforderlig. Under det denna utredning pågått, hava fortfarande anslag å extra stat — till belopp av 6,000 kronor årligen — anvisats för att i mån av behov användas till bestridande av de utgifter för anstalten, som icke kunde gäldas med dess egna inkomster.

Jag anhåller nu att få anmäla nyssnämnda fråga om beredande av en fastare ställning åt ifrågavarande anstalt.

För det huvudsakliga innehållet av lantmäteristyrelsens förslag i förenämnda skrivelse den 11 november 1916 samt av statskontorets den 18 december 1916 däröver avgivna utlåtande lämnas redogörelse i statsrådsprotokollet vid propositionen nr 247 vid 1917 års lagtima riksdag. Jag vill endast erinra, att lantmäteristyrelsens statförslag upptog följande personal med nedan angivna avlöningar utom ålderstillägg, nämligen:

1 intendent	kronor	5,800
1 ingenjör	»	3,300
1 tryckeriföreståndare	»	3,300
1 fotograf	»	2,700
1 tryckare	»	2,200
1 kvinnligt biträde	»	1,600
1 vaktmästare	»	1,200

Summa kronor 20,100.

Dessutom upptogs:

till ålderstillägg, förslagsvis	kronor	1,800
» extra personal, instrument, förbrukningsartiklar m. m.	»	24,000

Summa kronor 45,900.

Styrelsen framhöll emellertid, att sistnämnda post å 24,000 kronor borde höjas till 30,000 kronor så att utgifterna inalles skulle uppgå till 51,900 kronor. Härav kunde 45,900 kronor beräknas inflyta genom inkomster från anstaltens verksamhet och 6,000 kronor behövdes till vidare såsom extra statsanslag. Styrelsen hoppades dock, att efter några år dylikt anslag icke skulle behöva tagas i anspråk. Några medel till lokalhyra upptogs icke i denna stat och icke heller till dyrtidstillägg.

Min företrädare i ämbetet fann sig emellertid av närmare angivna skäl icke kunna tillstyrka framläggande av förslag till ordinarie stat för anstalten utan ansåg frågan böra göras till föremål för ytterligare utredning.

Ovan nämnda skrivelse och utlåtande jämte ett av lantmäteristyrelsen den 20 februari 1917 avgivet yttrande i anledning av vad statskontoret anfört ävensom en skrivelse den 24 oktober 1918 från samma styrelse med viss ändring i det föregående förslaget hava varit över-

lämnade till 1917 års lantmäterikommission. Den 27 maj 1919 har kommissionen avgivit betänkande i ämnet.

1917 års
lantmäteri-
kommission.

Efter en redogörelse för anstaltens uppkomst och utveckling anför därvid kommissionen följande:

»Vid anstalten sysselsättes för närvarande följande personal.

Expeditionen handhaves av ett manligt kontorsbiträde med erfarenhet i kartritning och andra lantmätares inbegömål samt dessutom grundlig kännedom om reproduktionsförfarandet. Denna person sköter, i samråd i fråga om större arbeten med anstaltens ledare och i fråga om övriga med faktorn, förhandlingar med allmänheten angående inkommande uppdrag samt har att utföra granskning och kontroll av arbetenas riktighet, som måste verkställas dels i samband med reproduktionens utförande och dels efteråt.

Med kontorsgöromål, såsom skrivarbeten, ritning, bokföring och dylikt, är även ett kvinnligt biträde delvis sysselsatt.

För arbetenas behöriga gång å tryckeriet ansvarar såsom förman en tryckeriföreståndare eller faktor. Dessutom äro å tryckeriet anställda en tryckare samt tvenne lärlingar. Intill dess avbrott skedde till följd av inkallelse till krigstjänstgöring i Tyskland, var under några år vid anstalten anställd även en fotograf.

Den dagliga arbetstiden är för tryckeripersonalen åtta timmar och för kontorspersonalen sex timmar. Det manliga kontorsbiträdet samt tryckeriföreståndaren hava, i den mån arbetets fortgång medgivit, åtnjutit tre veckors årlig semester.»

Lantmäterikommissionen har vidare lämnat en redogörelse angående olika metoder för kartors kopiering och reproduktion, av vilken framgår, att fördelarna av den fotomekaniska metoden i jämförelse med handritningen äro, att densamma i hög grad sparar tid och kostnader, synnerligast då flera exemplar skola anskaffas, samt att absolut riktiga kartkopior erhållas. Därefter har kommissionen yttrat följande:

Behov av
modern re-
produktion
av kartor och
åtgärder
därför.

»Redan av vad ovan anförts framgår, att införandet av modern kartreproduktion är en fråga av mycket stor betydelse, och gäller detta icke blott för lantmäteriväsendet utan även för åtskilliga andra grenar av statsförvaltningen liksom även för enskildas verksamhet och behov.

Lantmäteristyrelsen har upplyst, att vid den av styrelsen igångsatta anstalten utförts arbeten åt, bland andra statsinstitutioner, sjökarteverket och kustbefästningskommissionen, åt båda arbeten av hemlig natur, samt vidare åt telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och domänstyrelsen. Enligt vad kommissionen inhämtat hava i synnerhet de tre sistnämnda styrelserna i jämförelsevis stor utsträckning anlitat anstalten. Arbeten hava även utförts åt åtskilliga kommuner och bolag liksom även åt enskilda jordägare. Styrelsen har emellertid framhållit, att åtskilliga andra statsinstitutioner än ovan nämnda hava behov av reproduktion av kartor och ritningar, och nämner styrelsen såsom exempel, att ekonomiska kartverkets karttryck årligen drager en kostnad av omkring 10,000 kronor samt att patent- och registreringsverket har en årlig utgift för angivna ändamål av över 50,000 kronor. Dessa uppgifter hänföra sig till förhållandena före krigstiden.

Vidare erinrar styrelsen, att mångfaldigande av kartor erfordras i stor utsträckning för officiellt tryck.

Emellertid kan dock den invändningen göras, att enbart den omständigheten, att lantmäteriväsendet och åtskilliga andra statsinstitutioner hava behov av reproduktion och mångfaldigande av kartor och ritningar, icke i och för sig utgör motiv för inrättande av en statsanstalt för ändamålet. Reproduktionsanstalter kunna uppenbarligen lika väl drivas såsom enskilda företag, varigenom jämväl statens behov av kartreproduktion kan tillgodoses. Sådana enskilda företag finnas även redan.

Kommissionen har på grund härav ansett sig till en början böra undersöka, huruvida möjliggörande och säkerställande av modern kartreproduktion utgör ett statsintresse av sådan betydelse, att staten bör vidtaga särskilda åtgärder för detta ändamåls vinnande.

Statsmakterna hava — — — dels bundit skiftesförfarandet i vissa former dels också ålagt jordägarna kostnader i vissa fall för lösande av karta. Den synpunkten synes då även med fog kunna göras gällande, att staten bör, i den mån sådant är möjligt, sörja för att skiftesförfarandet blir så litet betungande som möjligt ävensom att kartor kunna erhållas till billigt pris.

Av vad ovan anförts angående den fotomekaniska reproduktionsmetoden framgår, att användning av denna metod inom lantmäteriväsendet måste utgöra ett verksamt medel till uppnående av nyss angivna syften.

Mångfaldigande av lantmäterikartor för billigt pris kan emellertid även ur andra synpunkter anses utgöra ett statsintresse. Därest flera exemplar av en lantmäterikarta kunna erhållas till en kostnad, som endast ringa överstiger kostnaden för ett exemplar, kan det väntas, att kartor så småningom komma att spridas i allt större utsträckning. Betydelsen härav anser sig kommissionen böra understryka, helst kartan har en icke oväsentlig kulturell och ideell uppgift såsom kunskapsförmedlare. Därjämte har kartan givetvis betydelse i materiellt och ekonomiskt hänseende. För skötseln av ett jordbruk är det sålunda givetvis vid många tillfällen av stort värde att äga tillgång till en karta över egendomen.

Vad sålunda anförts synes enligt kommissionens mening ådagalägga, att staten bör bereda och för framtiden säkerställa möjlighet för fotomekanisk reproduktion av lantmäterikartor till pris, som icke äro beroende endast på konjunkturläge eller enskildas godtycke. För uppnående härav torde kunna tänkas tvenne utvägar; antingen att staten inrättar en egen reproduktionsanstalt eller ock genom avtal med någon enskild firma förskaffar sig möjlighet att reglerande inverka på verksamheten och prisbildningen. Kommissionen har emellertid ansett övertvägande skäl tala för den förra utvägen, och vill i avseende härå framhålla följande,

Motiv för inrättande av en statsanstalt för kartreproduktion.

Vid lantmäteriförrättningar upprättade konceptkartor äro alltid av stort värde och äro i många fall nära nog oersättliga såsom bevismedel i fråga om ägo gränser. Bortslarvande eller förstöring av en sådan karta skulle därför kunna föränleda stora olägenheter. Det måste därför läggas stor vikt vid största möjliga garanti för att lantmäterikartorna under reproduktionen icke förstöras eller bortkomma. Tydligt är, att största säkerhet i detta hänseende vinnes, därest reproduktionen försiggår vid en statens anstalt.

Såsom ovan framhållits bör eftersträvas, att kostnaden för reproduktion av lantmäterikartor hålles nere. Å dessa arbeten får sålunda icke beräknas någon

avsevärd ekonomisk vinst. Å andra sidan få emellertid fordringarna på att arbetet skall vara av bästa möjliga kvalité och att detsamma icke får stå tillbaka för andra mera lönande arbeten icke eftersättas. Därest den utvägen anlitas att överlämna arbetena åt någon enskild firma, torde emellertid, även om denna är ställd under statskontroll, förefinnas en viss risk, att privatekonomiska synpunkter göra sig gällande, så att nyssberörda fordringar icke alltid bliva uppfyllda. Även nu anförda synpunkter utgöra således motiv för inrättande av en statsanstalt.

Dessutom bör beaktas, att, därest reproduktionen av lantmäterikartorna överlämnas åt någon enskild firma, som genom avtal med staten ställts under statskontroll med avseende å dessa arbeten, kunde det visserligen vara möjligt, att reproduktionsfrågan bleve tillfredsställande ordnad under den tid avtalet vore gällande, men när avtalet utlöpte, vore staten ställd i så gott som fullständigt beroende av den enskilda firman. Det kan nämligen knappast tänkas, att vid avtalstidens slut någon annan firma vore rustad att upptaga konkurrens på detta område. För att vara i stånd härtill erfordras nämligen en speciell och dyrbar maskinell utrustning ävensom arbetspersonal med grundlig utbildning på området, och då det knappast torde löna sig för någon annan firma än den, med vilken ett eventuellt avtal gällt, att under avtalstiden inrikta sig på kartreproduktion, kan det heller icke väntas, att någon annan firma vid avtalstidens slut skall äga nyssnämnda förutsättningar för upptagande av konkurrens. Har emellertid utvecklingen gått därhän, att fotomekanisk reproduktion av kartor i större utsträckning förekommer i stället för kopiering för hand, komme uppenbarligen ett avbrott i eller störande av möjligheterna härför att medföra högst betydande olägenheter såväl för lantmäternas som för allmänheten. Av hänsyn till nödvändigheten av verksamhetens ostörda fortgång och utveckling synes sålunda inrättande av en statsanstalt för kartreproduktion utgöra den mest betryggande lösningen av förevarande fråga.

Ett skäl härför framträder även däri, att staten redan har en i gång varande anstalt, där lämpliga metoder äro utexperimenterade och verksamheten visat en lovande utveckling.

Allmänna
synpunkter i
fråga om or-
ganisationen
av reproduktions-
anstalten.

Uti underdänig framställning den 11 november 1916 har lantmäteristyrelsen föreslagit, att den hos styrelsen inrättade försöksanstalten måtte uppföras å ordinarie stat enligt i stort sett samma grunder, som följas för ämbetsverk i allmänhet. För anstalten borde sålunda fastställas en fast avlöningsstat, upptagande erforderlig kontorspersonal samt vissa befattningar å tryckeriet. För samtliga i staten upptagna befattningshavare skulle avlöningsförmånerna vara uppdelade i lön och tjänstgöringspenningar och för åtnjutande av desamma skulle stadgas vissa villkor i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för tjänstemän i allmänhet.

Uti infortrat underdänigt utlåtande över denna lantmäteristyrelsens framställning har statskontoret den 18 december 1916 anført, att av framställningen i fråga visserligen framginge, dels att de vid anstalten försökta metoderna för kartreproduktion numera vore utexperimenterade och lämnade ett tillfredsställande resultat, dels ock att anstalten kunde anses komma att fylla ett stadigvarande behov såväl för lantmäteriväsendet som ock för allmänna verk och inrättningar i övrigt jämte enskilda, för vilka mångfaldigande av kartor kunde ifrågakomma. Men av samma framställning framginge även, att fråga vore om en högst väsentlig anslagsökning, och den föreslagna staten upptog ett flertal nya befattningar, däribland

även sådana, vilka såsom motsvarande yrkesanställning inom privata näringar knappast lämpade sig för att ens i framtiden uppföras på ordinarie stat med därav följande mera fast löneroglering. Vid sådant förhållande kunde statskontoret icke tillstyrka, att anstalten redan då uppfördes på ordinarie stat. Statskontoret föreslog därför, att anstalten visserligen borde erhålla en fastare organisation, men att densamma tills vidare borde uppföras å extra stat.

Kommissionen vill för sin del, av skäl som ovan anförts, förorda inrättande av en permanent statsanstalt för fotomekanisk kartreproduktion och kan så mycket hellre tillstyrka en dylik åtgärd, som erfarenheterna från den i gång varande försöksanstalten synas berättiga till den förhoppning, att staten för en dylik anstalt, efter hand som verksamheten utvecklas, icke skall behöva vidkännas några utgifter utan tvärtom torde kunna påräkna ekonomisk vinst på rörelsen.

Någon anledning att, såsom statskontoret föreslagit, till en början uppföra anstalten på extra stat, således ett provisoriskt förhållande, anser kommissionen emellertid icke förefinnas, enär densamma uppenbarligen kommer att fylla ett stadigvarande behov och detta förhållande redan är till fullo ådagalagt. Enligt kommissionens mening bör anstalten alltså redan från början givas den ställning, man för framtiden avser för densamma.

Kommissionen kan emellertid icke understödja förslaget om anstaltens organiserande i huvudsak såsom ett ämbetsverk. Det kunde nämligen då befaras, att verksamheten komme att bedrivas schablonmässigt och stelna i former, som skulle verka hämmande på utvecklingen. Tydligt är också, att arbetet inom en sådan anstalt, varom här är fråga, icke kan jämföras med verksamheten inom ett ämbetsverk. Anstalten torde i stället vara att närmast jämnställa med ett enskilt affärsföretag, och enligt kommissionens mening hör densamma också i huvudsak organiseras och drivas såsom ett sådant.

Med den ståndpunkt kommissionen i nu angivna hänseende intar är det tydligt, att kommissionen icke finner sig kunna tillstyrka inrättande vid anstalten av ett bestämt antal ordinarie befattningar, för vilkas innehavare avlöningsförmåner skulle bestämmas i enahanda ordning, som följes i fråga om statens ordinarie tjänstemän. För en affärsmässig skötsel av företaget torde nämligen fordras, att personalens antal och avlöningar anpassas efter vad förhållandena kräva och att dess anställande sker under sådana former, att man har möjlighet att entlediga befattningshavare, som visat sig olämplig för sin syssla.

Den ståndpunkt kommissionen nu intagit utesluter emellertid icke behov av en plan för anstaltens verksamhet och organisation.

Lantmäteristyrelsen har i sitt statförslag upptagit följande ordinarie personal, nämligen: en föreståndare, för vilken styrelsen i särskild framställning den 24 oktober 1918 föreslagit titeln överintendent, en ingenjör, en tryckeriföreståndare, en fotograf, en tryckare, ett kvinnligt biträde och en vaktmästare.

Givet är, att behovet av en föreståndare för anstalten är ofrånkomligt.

En mot den föreslagna ingenjören svarande befattningshavare finnes på sätt ovan omförmälts redan nu anställd vid anstalten. Enligt vad kommissionen inhämtat äro dennes åligganden huvudsakligen: att emottaga och förhandla med kunder; att sköta anstaltens expedition, vartill bland annat hör ombesörjande av korrespondens, förande av beställningsjournal och kassakladd samt i samband där-

Behov av
personal.

med uträkning av ersättningen för utförda arbeten och utskrivande av räkningar och kvittenser m. m.; att tillsammans med tryckeriföreståndaren planera större arbeten; att verkställa indelning av kartor i lämpliga blad, när sådan för publik renovation av lantmäterikartor eller eljest begäres och att i samband därmed uppgöra bladskiss; samt slutligen att verkställa granskning och kontroll ävensom, när sådant erfordras och tiden medger, komplettering av utförda arbeten.

Av dessa åligganden äro utan tvivel flera av den art, att de kunna uppdragas åt ett kvinnligt biträde.

Uppenbarligen har man emellertid att räkna med en betydande utvidgning av anstaltens verksamhet. Sålunda är givetvis att motse en stark tillströmning av arbete från lantmätarna, och kommissionen har beräknat, att enbart reproduktionen av lantmäterikartor och kartor till förrättningar inom städer och stadsliknande samhällen efter hand kommer att medföra en omsättning av i runt tal 40,000 kronor. Vidare bör givetvis anstalten inriktas på att utföra all reproduktion av kartor och ritningar, som erfordras för statens egna institutioner. Såsom ovan nämnts äro redan nu järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och domänstyrelsen stora kunder hos anstalten, och givetvis kan även från dessa håll väntas ökning av arbetet. Även åtskilliga andra institutioner hava tillfört och komma att tillföra anstalten arbete. Nämnas må sjökarteverket och telegrafstyrelsen, kustbefästningskommissionen och kolonisationskommittén. Läggas härtill åtskilliga andra statsinstitutioner, särskilt ekonomiska kartverket samt patent- och registreringsverket, samt tages hänsyn till att anstalten, rätt skött, bör kunna förskaffa sig avsevärda arbetsmängder även från enskilda, har kommissionen ansett, att anstaltens omslutning relativt snart kan beräknas uppgå till omkring 200,000 kronor.

Under sådana omständigheter är det emellertid uppenbart, att ett kvinnligt biträde kommer att bliva fullt sysselsatt med fullgörande av de egentliga expeditionsgöromålen, såsom renskrivning, förande av beställningsjournal och handelsböcker samt utskrivande av räkningar m. m., ävensom med ritarbeten.

Likaledes torde få anses tydligt, att en person erfordras för arbeten sådana som emottagande av och förhandlingar med kunder, planerande av större arbeten, indelning av kartor i blad, granskning och kontroll samt den allmänna, dagliga tillsynen inom anstalten. Visserligen kan invändas, att föreståndaren bör utföra eller åtminstone deltaga i dessa arbeten. Uppenbart torde emellertid vara, att, därest föreståndaren vore nödsakad att personligen lägga hand vid alla dessa dagligen förekommande detaljer, detta skulle verka i hög grad tyngande och hindrande för fullgörande av vad som måste vara hans huvuduppgift, nämligen att tillse, att anstalten följer utvecklingen på området och att verksamheten i allt drives på sådant sätt, att framgång och ett gott resultat i såväl tekniskt som ekonomiskt hänseende kunna uppnås.

Kommissionen anser sålunda, att för kontorsarbetet bör redan från början anställas förutom föreståndaren ett manligt och ett kvinnligt biträde. Denna personal torde böra anställas enligt grunder, som böra fastställas av Kungl. Maj:t.

För tryckeriet erfordras i första rummet en föreståndare eller faktor, vilken som förman skall hava att i första hand leda och ansvara för arbetet. Denne torde böra anställas enligt samma grunder som kontorspersonalen.

Beträffande den personal, som i övrigt erfordras å tryckeriet, torde det bliva lämpligast, att såväl formen för anställandet som avlöningsförmåner rättas efter vad

som gäller för motsvarande yrken inom enskild verksamhet. Det synes vid sådant förhållande knappast påkallat, att detaljerade bestämmelser angående denna personals anställande och förmåner fastställas. I den mån förhållandena för framtiden sådant betinga torde en eller annan av nu ifrågavarande personal böra upptagas på samma sätt som kontorspersonalen och faktorn. Emellertid torde beträffande denna personal böra skiljas emellan de på stadigvarande sätt anställda och på tillfällig personal. Härunder faller även erforderligt vaktmästarbiträde.

Beträffande föreståndaren har lantmäteristyrelsen i sin skrivelse den 11 november 1916 framhållit, att bland dennes åligganden borde ingå att i mån av behov deltaga i granskningsarbetet, samt att, när sådant begärdes, bestyrka utgivna kartor. Det låge därför, enligt styrelsens mening, i sakens natur, att föreståndaren borde hava fullständig lantmäteriutbildning och i övrigt besitta erfarenhet i lantmäterigöromål. Med hänsyn till att föreståndaren komme att intaga en ledarställning och borde erhålla en rätt vidsträckt beslutanderätt, vore det av vikt, att dennes avlöning icke sattes alltför låg. Det vore emellertid icke styrelsens mening, att den hittillsvarande närmaste ledaren av anstalten eller byråchefen å styrelsens lantmäteribyrå skulle fritagas från all befattning med anstalten. Fast mer vore det angeläget, att hans erfarenhet och synnerliga intresse för anstalten, så långt sådant lämpligen låte sig göra, utnyttjades och komme detta att bliva fallet bland annat därigenom, att anstalten fortfarande såsom dittills borde lyda under nämnda byrå, på grund varav chefen å nämnda byrå självfallet borde närvara vid handläggning inför styrelsen av sådana ärenden, som anginge anstalten och som borde föredragas av föreståndaren för densamma. I anledning härav och då styrelsen icke ansåg sig kunna påräkna framgång för ett förslag om att en tredje gradens tjänst borde inrättas för ifrågavarande ändamål, föreslog styrelsen, att för uppgiften i fråga skulle inrättas en andra gradens tjänst, vars innehavare borde benämnas intendent. I sin ovan omförmälda framställning den 24 oktober 1918 föreslog lantmäteristyrelsen emellertid, att för anstaltens ledning borde inrättas en tjänst av tredje lönegraden och i sammanhang härmed föreslog styrelsen, att titeln borde bliva överintendent. Såsom motiv anfördes, att arbetena inom styrelsen alltjämt ökades och att man måste räkna med att det för framtiden icke bleve möjligt för någon byråchef inom styrelsen att ägna någon tid åt anstalten. Vidare framhöll styrelsen, att man för anstalten hade att motse en kraftig utveckling, varför det vore av vikt att till ledare för anstalten kunna förvärva en fullt lämplig person.

För ingenjören och tryckeriföreståndaren hade lantmäteristyrelsen funnit en lämplig avlöningstyp närmast i den, som då gällde för geodeter och kartografer vid rikets allmänna kartverk eller lön 2,000 kronor och tjänstgöringspenningar 1,000 kronor, vartill emellertid även borde komma ortstillägg till belopp av 300 kronor. Det kvinnliga biträdet borde i likhet med vad som gäller för ritbiträden inom lantmäteristyrelsen och rikets allmänna kartverk uppföras i andra normalgraden. Särskilda kompetensbestämmelser vore enligt styrelsens mening erforderliga endast för föreståndaren. Beträffande denne borde uppställas samma kompetensfordran som för befördran till extra lantmätare. Styrelsens förslag innefattar emellertid även bestämmelser angående ålderstillägg, tjänstgöringstid, ordning för tillsättning av tjänsterna m. m. samt lönevillkor.

Kommissionen vill till en början framhålla, att lantmäteristyrelsens förslag

Antagande
av personal,
kompetens-
fordringar
och avlöning
m. m

dessas delar givetvis utformats med hänsyn därtill, att styrelsen, såsom redan meddelats, för anstalten avsett en ställning inom statsförvaltningen, som närmast vore att jämföra med ett ämbetsverks. Med den skillnad, som i detta hänseende föreligger mellan styrelsens och kommissionens ovan uttalade mening, är det tydligt, att kommissionen har en väsentligt olika åsikt i nu ifrågakvarande hänseenden.

I likhet med lantmäteristyrelsen anser kommissionen emellertid av största vikt, att föreståndaren för anstalten är en för uppdraget väl kvalificerad person, vilket är så mycket mera nödvändigt, som föreståndaren enligt kommissionens mening bör erhålla en mycket vidsträckt beslutanderätt i frågor, som angå anstalten. Det torde vidare för verksamhetens affärsmässiga bedrivande samt för anstaltens framgång och utveckling bliva nödvändigt att såsom föreståndare anställa person, som ådagalagt drift och skicklighet såsom affärsman, varjämte måste fordras, att han äger kännedom om den slags verksamhet, som bedrivs inom anstalten.

Styrelsens åsikt, att för behörighet till föreståndarbefattningen bör uppställas samma kompetensfordran, som för närvarande gäller för befordran till extra lantmätare, kan kommissionen icke dela. Såsom ovan framhållits är det av den största vikt att till föreståndare erhålla, en skolad och driftig affärsman, som därjämte äger kännedom om reproduktionsförfarandet. Däremot synes det vara av underordnad betydelse, huruvida han äger kännedom om lantmateriförrättningar och praktiska lantmateriarbeten. En person med de kvalifikationer, som i övrigt erfordras för föreståndarbefattningen, torde nämligen med lätthet sätta sig in i dylika detaljer. Kommissionen anser därför, att vissa kompetensfordringar rörande avlagda examina eller dylikt icke böra uppställas för föreståndarbefattningen.

Enligt kommissionens mening bör föreståndaren beredas en inkomst, som motsvarar vad en person i jämförlig ställning inom affärsvärlden kan påräkna. Med hänsyn härtill och då föreståndaren under de av kommissionen nu angivna förutsättningar givetvis kommer att intaga en osäkrare ställning än statens ordinarie tjänstemän, anser kommissionen, att hans avlöning bör sättas något högre än byråchefs och föreslår kommissionen, att densamma bestämmas till 9,000 kronor.

Av sistberörda anledning anser kommissionen, att jämväl för övriga ovan omförmälda befattningshavare vid anstalten löneförmånerna böra höjas något utöver vad lantmäteristyrelsen föreslagit. Sålunda torde för ett manligt kontorsbiträde och tryckeriföreståndaren böra beräknas en avlöning lika med sammanlagda beloppet av lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg för första gradens tjänst eller 4,000 kronor. För det kvinnliga biträdet, vars åligganden för övrigt i stort sett komma att bliva jämförliga med åliggandena för kvinnliga biträden av tredje normalgraden, torde böra beräknas en avlöning lika med sammanlagda beloppet av lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg för biträden av nämnda normalgrad. Några bestämmelser rörande kompetensfordringar för sistberörda befattningshavare anser kommissionen icke erforderlig.

För samtliga nu omförmälda befattningshavare torde emellertid böra tillkomma extra lönetillägg och krigstidstillägg efter samma grunder, som må bliva bestämda för andra statens befattningshavare. Dessa tillägg torde i likhet med löner och arvoden böra bestridas av anstaltens medel.

Alla nu särskilt nämnda befattningshavare torde böra antagas genom personliga kontrakt och med viss tids uppsägning, för föreståndaren sex månader och för övriga tre månader. Härigenom vinnes å ena sidan, att personalen erhåller en

relativt fast anställning till förmån för såväl personalen som anstalten men att å andra sidan person, som visar sig olämplig, kan skiljas från sin befattning utan allt för mycken omgång. Föreståndaren bör antagas av Kungl. Maj:t men övriga befattningshavare av anstaltens styrelse.

Tjänstgöringstiden torde för kontorspersonalen böra ordnas i överensstämmelse med vad som gäller för statens affärsdrivande verk och således utgöra 7 timmar dagligen.

Befattningshavarna torde böra tillerkännas rätt till semester.

Några särskilda lönevillkor i stil med dem, som gälla för ordinarie tjänstemän, erfordras enligt kommissionens mening icke, men däremot böra i antagningskontrakten intagas vederbörandes allmänna skyldigheter och rättigheter.

De riktlinjer, som kommissionen sålunda angivit för den nu omhandlade personalens ställning, torde böra tillämpas jämväl beträffande övrig personal med stadigvarande anställning.

Reproduk-
tionsanstal-
tens ställning
inom admi-
nistrationen

Lantmäteristyrelsen har såsom ovan angivits i sin framställning den 11 november 1916 utgått ifrån att anstalten fortfarande såsom dittills borde lyda under lantmäteribyrån i nämnda styrelse och att chefen för denna byrå borde närvara vid handläggning inför styrelsen av sådana ärenden, som anginge anstalten. Dessa ärenden skulle enligt styrelsens förslag i den utsträckning verkets chef bestämde föredragas inför styrelsen av föreståndaren för reproduktionsanstalten. I sin senare skrivelse den 24 oktober 1918 har styrelsen emellertid framhållit, att arbetena inom styrelsen alltjämt ökades. I anledning härav hade styrelsen den 7 oktober 1918 avgivit förslag till ändring i styrelsens stat, vilket förslag ginge ut på inrättande inom styrelsen av fyra byråer. Härvid hade förhållandena visat sig vara sådana, att den dåvarande lantmäteribyrån icke kunnat till någon del frigöras från de arbetsuppgifter, som tillhörde densamma. Till följd härav måste man räkna med att det för framtiden icke bleve möjligt för byråchefen å denna byrå att ägna någon tid åt reproduktionsanstalten. Detsamma gällde även övriga byråchefer.

Ehuru lantmäteristyrelsen icke fullt tydligt angivit sin ståndpunkt i nu ifrågasvarande hänseende, vill det emellertid synas, som om styrelsen icke avsett någon förändring i nuvarande förhållande, utan att reproduktionsanstalten för framtiden såsom hittills skulle utgöra ett annex till och lyda under nämnda styrelse. En dylik ordning är dock enligt kommissionens mening långt ifrån självfallen redan av den anledning, att större delen av anstaltens verksamhet torde komma att omfatta arbeten utanför det egentliga lantmäteriets område.

I fråga om anstaltens ställning finnas givetvis flera möjligheter, varibland bör komma under prövning, huruvida anstalten bör inordnas under något befintligt ämbetsverk eller givas ställning såsom en självständig institution.

Därest det senare alternativet väljes, synas tvenne något olika variationer möjliga, nämligen antingen att anstalten ställes utan någon särskild styrelse direkt under vederbörande departement, eller ock att en särskild styrelse för anstalten inrättas. I förra fallet komme ett allt för stort ansvar att vila på föreståndaren för anstalten, ett ansvar för vars uppbärande det säkerligen bleve svårt att finna person med erforderliga kvalifikationer, utan att man nödgades eftergiva på den kompetens, som enligt vad som ovan framhållits i främsta rummet bör vara tillfinnandes hos honom. Kommissionen finner emellertid ej heller lämpligt att inrätta

en särskild styrelse för anstalten. En dylik anordning komme nämligen att medföra ökade kostnader och, även om styrelsen gäves minsta möjliga omfattning, innebära uppkomsten av ett nytt verk. Detta synes icke böra ifrågakomma jämväl av den anledning, att det ändamål, varför anstalten i främsta rummet tillkommit, måhända på detta sätt icke bleve tillgodosett till belåtenhet. Härtill kommer, att anstalten torde kunna beräkna fördel av den erfarenhet, som i en hel del avseenden finnes inom ett ämbetsverk. På grund härav och med hänsyn till att en väsentlig del av anstaltens verksamhet i allt fall kommer att utföras för lantmäteriets räkning har kommissionen stannat inför att föreslå, att anstalten ställes under lantmäteristyrelsens överinseende

Kommissionen vill emellertid framhålla vikten av att den befogenhet, som i sådant hänseende tillägges lantmäteristyrelsen, begränsas. Skall reproduktionsanstalten, som enligt vad förut framhållits närmast blir att jämställa med ett en-kilt affärsföretag, kunna drivas med framgång, synes det ofrånkomligt, att anstaltens föreståndare tillägges en vidsträckt befogenhet. I praktiskt taget alla frågor, som röra den egentliga driften, och vilka givetvis mången gång komma att kräva snabbt avgörande, bör han sålunda äga rätt att ensam besluta och handla efter gottfinnande.

Vissa administrativa angelägenheter såsom i fråga om tjänstemännens och övrig stadigvarande personals anställande och entledigande m. m., avgivande av redogörelse för anstaltens verksamhet ävensom framställningar till Kungl. Maj:t o. d. torde däremot lämpligen böra handhas av lantmäteristyrelsen. Styrelsen bör emellertid äga att utfärda allmänna föreskrifter särskilt i fråga om lantmäterikartors reproduktion. Det är nämligen nödvändigt, att vid reproduktionen hänsyn tages till de bestämmelser angående dylika kartors upprättande, kopiering och redovisning, som må vara gällande. Slutligen bör det självfallet tillkomma styrelsen att utöva allmän tillsyn över att föreståndaren fullgör sina åligganden ävensom att verksamheten är ordnad efter lämpliga och ändamålsenliga grunder samt att i de avseenden, som erfordras med hänsyn till dess åligganden, utfärda föreskrifter ävensom företaga inspektion av anstalten.

Från såväl lantmäteristyrelsens som föreståndarens befogenhet torde böra undantagas beslut angående mera betydande utvidgning av anstalten. I dylika fall torde först Kungl. Maj:ts tillstånd böra inhämtas.

Anstaltens
stat m. m.

För anstaltens drift har lantmäteristyrelsen beräknat, att ett anslag av 51,900 kronor skulle bliva erforderligt. Större delen av detta belopp har styrelsen ansett kunna bestridas av medel, som inflyta för verkställda arbeten. Att uteslutande lita till dessa borde emellertid enligt styrelsens mening icke ske. Därigenom skulle anstaltens utveckling kunna hämmas. Styrelsen hölle därför före, att åtminstone för de närmaste åren ett särskilt anslag borde finnas tillgängligt. Beloppet härav har styrelsen beräknat till 6,000 kronor eller samma belopp, som styrelsen ansett erforderligt för den årliga anskaffningen av maskiner, instrument och inventarier. Under förhoppning att detta anslag efter några år ej vidare skulle behöva tagas i anspråk, har styrelsen föreslagit, att anslaget borde uppföras å extra stat. Skillnaden mellan 51,900 kronor och 6,000 kronor eller 45,900 kronor skulle enligt styrelsens förslag uppföras såsom ordinarie reservationsanslag att direkt utgå av inkomsterna.

Med avseende å detta förslag har statskontoret framhållit, att detsamma inne-

bure, att anstalten skulle i budgettekniskt hänseende komma att intaga samma ställning som mynt- och justeringsverket samt patent- och registreringsverket. Statskontoret ansåge däremot, att anstaltens inkomster och utgifter borde i budgettekniskt hänseende behandlas lika med inkomster och utgifter för t. ex. trädgårdsskolan vid Alnarp eller andra dylika av staten vid sidan av och i samband med dess egentliga verksamhet inrättade och förvaltade anstalter, med vilka lantmäteristyrelsens reproduktionsanstalt syntes mest likartad. Mot förslaget om uppförande av ett särskilt extra anslag till det belopp, varmed anstaltens utgifter till en början kunde komma att överstiga inkomsterna, har statskontoret icke haft annan erinran än, att beloppet med hänsyn till vissa av statskontoret framställda anmärkningar kunde nedsättas till 5,700 kronor. Statskontoret hemställde sålunda, att för reproduktionsanstalten borde i riksstaten upptagas endast ett extra anslag till sistberörda belopp. Härjämte skulle emellertid enligt statskontorets förslag även fullständig inkomst- och utgiftsstat för anstalten underställas riksdagens godkännande.

Med hänsyn till vad kommissionen ovan anfört i fråga om reproduktionsanstaltens organisation och verksamhet är kommissionen ense med statskontoret därutinnan, att i riksstaten bör för anstaltens behov uppföras endast ett anslag till det belopp, varmed anstaltens utgifter till en början kunna antagas komma att överstiga inkomsterna, samt att detta anslag bör uppföras å extra stat. Den av statskontoret föreslagna nedsättningen från 6,000 kronor till 5,700 kronor betingades av förhållanden, som under den av kommissionen tänkta organisationen av anstalten icke komma att äga giltighet. Vad för övrigt angår beloppet av detta anslag har man att taga hänsyn till att prisförhållandena äro helt annorlunda nu emot vad de voro i slutet av år 1916, då lantmäteristyrelsen avgav sitt förslag. Kommissionen anser sig därför icke böra föreslå något bestämt belopp, utan torde lantmäteristyrelsen böra beredas tillfälle därtill.

Vad beträffar frågan om uppgörande och fastställande av inkomst- och utgiftsstat för anstalten må till en början framhållas, att utgifterna för anstaltens drift tydligtvis komma att växla allt efter verksamhetens omfattning. Vid sådant förhållande synes det icke lämpligt, vare sig att utgiftsstaten fastställs någon längre tid, innan densamma skall tillämpas, eller att staten uppgöres med beräkning, att densamma skall gälla under en längre följd av år, vilket uppenbarligen varit avsett med det av lantmäteristyrelsen framställda förslaget till stat. Härjämte må betonas, att anstalten, om verksamheten under något år ernår en opåräknat stor omfattning, måste äga möjlighet att mottaga allt arbete, som erbjudes, och att vid sådant förhållande ändring i utgiftsstaten under löpande år må kunna erhållas.

Med anledning härav är kommissionen av den åsikten, att utgifterna för anstalten icke böra genom riksdagens beslut bindas inom någon viss till siffran angiven gräns, utan att Kungl. Maj:t bör äga befogenhet att inom ramen för inkomsterna från anstalten reglera utgifterna för densamma. Givetvis skall eventuellt uppstående vinst inlevereras till statsverket.

Vad angår sättet för denna reglerings genomförande synes det självfallet, att för varje år en beräkning över inkomster och erforderliga utgifter bör verkställas och med ledning härav årligen av lantmäteristyrelsen uppgöras förslag till inkomst- och utgiftsstat för anstalten för nästkommande kalenderår, vilket förslag bör underställas Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse.

Någon anledning för kommissionen att nu framlägga förslag till sådan stat

torde icke förefinnas, enär anstalten i allt fall icke kan väntas träda i verksamhet efter de nya riktlinjerna förrän tidigast med ingången av år 1921 och det nu icke kan förutses vilka behov, som då föreligga.

Kommissionens hemställen.

Sedan kommissionen med iakttagande av de allmänna riktlinjer, som ovan angivits, uppgjort förslag till instruktion för statens reproduktionsanstalt, — — — får kommissionen vördsamt hemställa,

att ifrågavarande inom lantmäteristyrelsen inrättade försöksanstalt för reproduktion av kartor m. m. under namn av statens reproduktionsanstalt måtte inrättas för stadigvarande drift i enlighet med ovan angivna grunder;

att för denna anstalt måtte fastställas instruktion i enlighet med närslutna förslag;

att för anstaltens utgifter måtte få användas av densammas verksamhet inflytande inkomster; samt

att i den mån sådant under närmaste åren visar sig erforderligt anslag & extra stat måtte beredas att användas för anstaltens utveckling.»

Lantmäteristyrelsen

Över detta lantmäterikommissionens betänkande har lantmäteristyrelsen avgivit utlåtande den 11 oktober 1919.

Till en början har styrelsen till belysning av det ekonomiska resultatet av anstaltens verksamhet intill den 1 oktober 1919 hänvisat till efterföljande tablå:

	Å r						Summa Kronor
	1912, 1913 och 1914	1915	1916	1917	1918	1919 till 1/10	
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	
Inkomster.							
<i>Statsanslag.</i>							
Enl. nåd. brev den 8/8 1912, 8/8 1913 och 19/8 1914.....	15,350.—	—	—	—	—	—	15,350.—
Enl. nåd. brev den 19/8 1914...	—	7,200.—	—	—	—	—	7,200.—
» » » » 31/12 1915...	—	—	6,000.—	—	—	—	6,000.—
» » » » 20/1 1917...	—	—	—	10,000.—	—	—	10,000.—
» » » » 7/12 1917...	—	—	—	—	6,000.—	—	6,000.—
» » » » 10/12 1918...	—	—	—	—	—	6,000.—	6,000.—
Expensmedel.....	5,429.42	7,025.59	—	—	—	—	12,455.01
Influtna medel.....	813.81	7,343.87	11,548.25	22,729.08	30,773.49	21,591.22	94,799.17
Summa	21,592.78	21,569.46	17,548.25	32,729.08	36,773.49	27,591.22	157,804.18
Utgifter.							
Utövningsrätt	1,832.97	—	—	—	—	—	1,832.97
Inventarier.....	7,983.97	1,828.24	1,888.28	335.08	9,365.62	8,766.18	30,167.27
Avlöningar	5,884.18	7,042.60	8,394.19	8,371.52	9,974.94	9,575.61	49,243.04
Förbrukningsmaterialier m. m.	5,429.42	7,168.14	6,224.18	7,836.25	11,878.55	18,899.36	57,435.85
Återleverering av statsanslaget enl. nåd. brev den 3/8 1912...	167.08	—	—	—	—	—	167.08
Summa	21,297.57	16,038.98	16,506.60	16,542.80	31,219.11	37,241.10	138,846.16
Behållning den 1/10 1919	—	—	—	—	—	—	18,958.02
Summa kronor	—	—	—	—	—	—	157,804.18

Styrelsen har vidare anfört:

»Utöver ovanstående behållning å 18,958 kronor 2 öre bör såsom sådan även anses dels utestående fordringar till ett belopp av 6,863 kronor 33 öre dels inneiggande förbrukningsartiklar till ett inköpsvärde av 11,172 kronor, varemöt torde böra avräknas dels lämplig avskrivning å inventarier till belopp av 6,000 kronor, dels 13,000 kronor, utgörande ännu icke bestridda utgifter för nyanskaffning av inventarier och övrig utrustning i samband med inflyttning i den nya lokal, som anstalten tillträtt den 1 innevarande oktober. Behållningen vid denna tidpunkt bör alltså beräknas till 17,993 kronor 35 öre eller i runt tal 18,000 kronor. — — —.

Lantmäteristyrelsen vill icke underkänna betydelsen av att affärssynpunkter komma att göra sig gällande i fråga om anstaltens ledning och skötsel. Tvärt om anser styrelsen av synnerlig vikt, att så blir fallet. Styrelsen kan emellertid icke avstå från sin förut intagna ståndpunkt för så vitt denna må anses innebära, att

erfarenhet rörande lantmäteri- och kartarbeten bör vara tillfinnandes inom anstalten och detta i främsta rummet hos dess föreståndare. Förutom vad som till stöd härfor framgår av vad redan anförts, vill styrelsen erinra, att en stor del av de kartor, som utgivas från anstalten, angå ägo- och gränser och skola hava rättslig giltighet samt böra på begäran även bestyrkas inom anstalten. På grund härav samt med stöd av den erfarenhet, som finnes att hämta från andra länder, bör enligt lantmäteristyrelsens mening åtminstone antingen anstaltens föreståndare eller hans närmaste man hava så vitt möjligt fullständig lantmäteriutbildning. Huru förhållandena slutligen skola ordnas torde för övrigt även bliva beroende på tillgången på skickliga och lämpliga personer. Härom torde för närvarande vara för tidigt att göra något uttalande. Nu torde däremot endast böra tillses, att man icke genom inskränkande bestämmelser minskar möjligheterna att få föreståndarbefattningen väl besatt. — — —

Vad angår de av kommissionen föreslagna avlöningsförmånerna föranleda dessa ingen annan erinran från lantmäteristyrelsens sida än att styrelsen anser, att, särskilt om man vill öppen hålla utsikterna att till föreståndarbefattningen förvärva en driftig och skicklig affärsman, den för denna befattning innehavare föreslagna avlöningen av 9,000 kronor är för ringa, helst inga utfästelser göras i pensionshänseende. Med hänsyn härtill vill styrelsen för denna befattning föreslå en avlöning av 12,000 kronor för år eller ock ett något lägre belopp med rätt till tantien till viss procent å nettobehållningen av anstaltens verksamhet.

Kommissionen har utgått ifrån att föreståndaren, assistenten, det kvinnliga biträdet samt föreståndaren för tryckeriet eller faktorn skulle, förutom av kommissionen till visst belopp föreslagen avlöning, bekomma extra lönetillägg och krigstidstillägg efter samma grunder, som bliva bestämda för andra statens befattningshavare, samt att dessa tillägg i likhet med löner och arvoden borde bestridas av anstaltens medel. I anledning härav får lantmäteristyrelsen meddela, att något extra lönetillägg ännu icke förekommit beträffande anstaltens personal men däremot såväl krigstidstillägg och krigstidshjälp, så länge dessa förmåner utgingo inom statsförvaltningen, som dyrtidstillägg under innevarande år. Dessa löneförbättringar hava dock med stöd av de bestämmelser, som gällt rörande desamma, hittills bestritts från de under nämnde huvudtiteln för ändamålet anvisade förslagsanslag.

Då det är avsett, att utgifterna för ifrågakvarande anstalt för framtiden, utom vad angår kostnaden för lokal eller hyra för densamma, skola gäldas av inkomster av vid anstalten utfört arbete, är det givet, att så bör ske även vad angår de utgifter, som föranledas av ovan berörda löneförbättringar. Emellertid har en väsentlig del av anstaltens arbete bestått i reproduktion av lantmätares kartor, och allt framgent kommer arbetet härmed att upptaga en icke obetydlig del av anstaltens tid. Lösen för dessa kartor utgår allt fortfarande efter 1909 års taxa på arvode för lantmäteriförrättningar. — — — Till följd härav har lantmäteristyrelsen icke ansett sig kunna höja anstaltens pris för reproduktion av kartor efter den skedda allmänna kostnadsstegringen, utan ligga anstaltens tariffer fortfarande ganska lågt. — — —

Hittills hava inom anstalten samma pris följts för reproduktion av lantmätares kartor och för andra kartor. Huruvida denna likhet fortfarande bör och kan upprätthållas, är styrelsen icke för närvarande i tillfälle att uttala sig om. Läter en slutlig reglering av lantmätarnas löne- och taxeförhållanden vänta på sig, torde bliva lämpligt att tillämpa skilda tariffer för reproduktion, som utföres åt rikets lantmätare, och den, som verkställes åt andra. Så länge anstalten emellertid

i avvaktan på genomförande av en slutlig reglering i förhållande till det förändrade penningvärdet av lantmätarnas löne- och taxeförhållanden icke lämpligen kan företaga en motsvarande höjning av anstaltens pris för verkställt arbete, håller styrelsen före, att förekommande löne- och dyrtidstillägg åt anstaltens personal eller åtminstone åt ovan angivna fyra befattningshavare, vilkas avlöning torde komma att bliva till siffran bestämd av Kungl. Maj:t och möjligen även av riksdagen, fortfarande böra få bestridas av de anslag, som för dessa ändamål kunna komma att anvisas under nionde huvudtiteln.

Möjligheten av införande med lyckligt resultat i mera allmän utsträckning inom vårt land av ett tidsenligt förfarande för reproduktion av kartor och ritningar m. m. beror till stor del på att till originalen användes papper, som lämpar sig för reproduktion. — — —

Dels för att befrämja användningen av fullt ändamålsenligt papper och därigenom undanröja svårigheter för reproduktionen dels i prisreglerande syfte bör det därför finnas möjlighet för ifrågavarande anstalt att tillhandahålla papper även till konceptkartor och konceptritningar. — — —. För att detta skall låta sig göra måste emellertid anstalten givetvis ligga inne med ett icke oansenligt lager av papper, och detta i sin ordning fordrar tillgång på medel.

Såsom ovan nämnts har anstalten från början av innevarande oktober månad fått tillträda en ny lokal. Denna är belägen i gamla läroverkshuset på Östermalm, och har på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 17 januari 1919 avtal träffats om förhyrande av lokalen i fråga på en tid av tre år från den 1 oktober 1919. Härmed öppnas möjlighet till en avsevärd utveckling av verksamheten vid anstalten, och en sådan utveckling fordrar ökat rörelsekapital särskilt för att anstalten skall kunna åtaga sig beställningar av större omfattning. — — —.

Emellertid erfordras medel även för ytterligare utrustning av anstalten.

Av den ovan lämnade redogörelsen för det ekonomiska resultatet av anstaltens verksamhet framgår, att tillgången på kontanta medel till rörelsekapital, sedan kostnaden för nyanskaffning av inventarier och övrig utrustning i samband med inflyttningen i den nya lokalen blivit bestridda, icke uppgår till mer än i runt tal 6,000 kronor jämte vad som inflyter å utestående fordringar samt för nya arbeten.

Av samma redogörelse kan även inhämtas, att summan av de statsmedel, som hittills ställts till förfogande för anstaltens räkning, uppgå, efter avdrag av återlevererade 167 kronor 3 öre, till 62,837 kronor 98 öre, vartill emellertid bör läggas dels 1920 års anslag å extra stat 6,000 kronor dels de belopp, vilka, på sätt ovan meddelats, utgått eller komma att utgå såsom arvodestillägg på grund av kristiden.

Med ledning av vad sålunda anförts anser lantmäteristyrelsen, att för anstaltens behov bör för år 1921 hos riksdagen begäras på extra stat ett anslag av 20,000 kronor. Om detta förslag bifalles, torde några ytterligare anslag åtminstone för närmaste åren icke bliva erforderliga.»

Slutligen har statskontoret den 30 januari 1920 avgivit förnyat *Statskontoret.* utlåtande i detta ärende och därvid anført:

»Vad lantmäterikommissionen i sitt betänkande anført synes innebära goda skäl för staten att bereda och för framtiden säkerställa möjligheten till fotomekanisk *Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 157 häft. (Nr 190.)* 3

reproduktion av kartor till pris, som icke äro beroende endast på konjunkturläge eller enskildas godtycke; och statskontoret håller i likhet med lantmäteristyrelsen och lantmäterikommissionen före, att bästa sättet för vinnande av detta mål torde vara, att staten inrättar en egen reproduktionsanstalt.

Mot de allmänna synpunkter, som lantmäterikommissionen framlagt beträffande denna anstalts verksamhet, har statskontoret intet att erinra. Vidkommande behovet av större eller mindre antal befattningshavare för den ändamålsenliga driften av anstalten, kan statskontoret icke yttra sig. Beträffande personalens anställning och avlöningsförhållanden synes lantmäteristyrelsen, som i sitt yttrande den 11 november 1916 föreslog personalens uppförande å stat med avlöningen fördelad i lön och tjänstgöringspenningar, nu hava biträtt lantmäterikommissionens förslag, enligt vilket personalen skulle antagas genom kontrakt på viss tids uppsägning samt mot arvoden, som bestämmas i en av Kungl. Maj:t årligen fastställdt utgiftsstat; och även statskontoret hyser för sin del den åsikten, att denna anordning bättre lämpar sig för ett företag av ifrågavarande beskaffenhet, än om befattningshavarna skulle på stat uppföras.

Vad avlöningsbeloppen beträffar har statskontoret ej kunnat undgå att finna det för föreståndaren föreslagna arvodet väl högt. Lantmäterikommissionen har ansett detta arvode böra bestämmas till 9,000 kronor, varemot lantmäteristyrelsen föreslagit 12,000 kronor eller, alternativt, 9,000 kronor jämte tantem. I sitt förra yttrande i ärendet hade lantmäteristyrelsen förordat, att föreståndarbefattningen skulle bliva en tjänst i andra normalgraden, dock med tre ålderstillägg. Därest med hänsyn till den mera självständiga ställning, som enligt nu föreliggande förslag skulle tillkomma föreståndaren, nyssnämnda avlöning befinnes för låg, synes dock den nu ifrågasatta förhöjningen vara större än som betingas av befattningens vikt och den för dess skötande erforderliga kompetens.

Lantmäterikommissionens yttrande, att anstaltens befattningshavare borde utom grundlönen erhålla jämväl extra lönetillägg, torde syfta på den tillfälliga löneförbättring, som från och med år 1919 utgår till vissa statens befattningshavare. Då enligt föreliggande förslag personalens arvoden skulle årligen fastställas av Kungl. Maj:t, lärer någon sådan tillfällig löneförbättring ej behöva här ifrågakomma. Däremot böra blivande befattningshavare vid reproduktionsanstalten erhålla dyrtidstillägg efter samma grunder, som kunna vara fastställda i fråga om statens tjänstinnehavare.

Beträffande denna sistnämnda avlöningsförmån har lantmäteristyrelsen på anförda skäl föreslagit, att dyrtidstilläggen åt anstaltens personal eller åtminstone åt de befattningshavare, vilkas avlöning torde komma att bliva till siffran bestämd av Kungl. Maj:t, må utgå av nionde huvudtitelns förslagsanslag för ändamålet. Av skäl, som nedan skola närmare utvecklas, anser emellertid statskontoret, att jämväl dyrtidstillägg böra utgå av anstaltens medel.

Om det befinnes lämpligt, att en anstalt med ungefärligen sådana uppgifter, som lantmäterikommissionen tänkt sig, varder upprättad, uppstår frågan, huru denna anstalts inkomster och utgifter lämpligast böra upptagas i riksstaten. Då statskontoret förra gången hade att uttala sig i ämnet, ansåg statskontoret, att reproduktionsanstalten, vars verksamhet hade karaktär av helt och hållet enskild affärsverksamhet, icke borde i budgethänseende jämföras med mynt- och justeringsverket eller patent- och registreringsverket utan snarare behandlas på samma sätt

som t. ex. trädgårdsskolan vid Alnarp och sålunda endast upptagas å riksstatens utgiftssida med det nettobelopp, varmed anstaltens utgifter beräknades komma att överstiga inkomsterna.

Sedan detta utlåtande avgavs, hava emellertid de till befattningshavare i statens tjänst utgående dyrtidstillägg kommit att utgöra en högst väsentlig del av avlöningen. Då nu den ifrågasatta anstaltens ekonomi bör handhavas såsom en särskild affär och budgetredovisningen därför bör klart uppvisa, i vad mån anstaltens inkomster räcka till för bestridande av dess utgifter, men detta mål vinnes först om anstaltens samtliga utgifter, alltså med inbegripande av dyrtidstilläggen, i budgeten och budgetredovisningen sammanföras, anser statskontoret nu lämpligast att, på sätt nyligen skett med den uti ifrågavarande avseende fullt jämförliga statens provningsanstalt, reproduktionsanstaltens inkomster å riksstatens inkomstsida upptagas under rubriken 'Inkomster av statens reproduktionsanstalt' samt å utgiftssidan upptages ett förslagsanslag till 'upprätthållande av statens reproduktionsanstalts verksamhet, förslagsanslag, att i första hand av inkomster av reproduktionsanstalten direkt utgå'. Detta anslag bör alltså tilltagas så, att det förslår, ej blott för den av lantmäteristyrelsen beräknade utgiftsstaten, utan även för kostnaden för lokalhyra och för dyrtidstillägg. Först härigenom vinnes en klar överblick över det ekonomiska resultatet av anstaltens verksamhet, vilket åter torde vara en nödvändig förutsättning för anstaltens affärsmässiga drift och för ett lämpligt avvägande av taxorna för anstaltens alster. Vid bifall härtill lär det av lantmäteristyrelsen ifrågasatta extra anslaget för år 1921 bliva obehöfligt.»

I likhet med myndigheterna anser jag tiden nu vara inne att giva ^{Departements-} en fastare organisation och en ordnad ställning i budgeten åt den vid ^{chefen.} lantmäteristyrelsen inrättade reproduktionsanstalten. Denna anstalts verksamhet har företett en ganska stark utveckling, och, såsom utredningen visar, finnes anledning antaga, att omfattningen av denna verksamhet skall ytterligare ökas, bland annat såsom en följd av de bestämmelser rörande kartkopiering, som innefattas i föreliggande förslag till ny lantmäteritaxa. Utredningen synes mig till fullo ådagalägga fördelarna av att för reproduktionsändamål hava att tillgå en statens egen anstalt, vilket även av riksdagen erkänts genom att sedan länge årligen anslag beviljats till anstaltens upprätthållande.

Lantmäterikommissionen har ansett anstalten icke böra organiseras såsom ett ämbetsverk med viss av riksdagen godkänd stat, vari upptagas avlöningar med bestämda belopp för ordinarie personal, utan har förordat, att anstalten måtte organiseras efter mer affärsmässiga grunder. Personalens antal och avlöningar borde anpassas efter vad förhållandena krävde och dess anställande borde ske under sådana former, att man hade möjlighet att entlediga befattningshavare, som visat sig olämplig för sin syssla. Denna åsikt, vari lantmäteristyrelsen och statskontoret numera instämt, biträdades även av mig. Det är uppenbarligen för en

anstalt av ifrågavarande slag, vilken är avsedd att utöva en tekniskt industriell verksamhet lik den, som bedrivs av enskilda företag i facket, av stor vikt, att organisationen erhåller tillräcklig anpassningsförmåga efter de växlingar, förhållandena kunna medföra. Då statskontoret i visst avseende hänvisat till jämförelse med statens provningsanstalt, vill jag därför framhålla, att olikhet mellan dessa anstalter bör äga rum därutinnan, att under det provningsanstalten har fastställt ordinarie stat, vilken upptager avlöningar för ordinarie befattningshavare, detta icke bör äga rum beträffande reproduktionsanstalten. I avseende på den budgettekniska behandlingen av anstaltens inkomster och utgifter — vartill också statskontorets jämförelse inskränker sig — är jag emellertid fullt ense med statskontoret, att förfaringssättet beträffande sagda provningsanstalt nu kan i vissa avseenden läggas till grund. Jag återkommer senare till denna fråga.

Såsom lantmäterikommissionen framhållit utesluter emellertid icke anstaltens organiserande från nu angivna synpunkter behovet av en plan för dess verksamhet och organisation.

I spetsen för hela anstalten bör uppenbarligen ställas en föreståndare. Därjämte har ansetts böra vara å anstaltens kontorsavdelning placerade ett manligt och ett kvinuligt biträde. Den närmaste ledningen och tillsynen över anstaltens tryckeriavdelning skulle tillkomma en tryckeriföreståndare eller faktor. Dessa fyra befattningshavare skulle anställas enligt grunder, som borde fastställas av Kungl. Maj:t, och har lantmäterikommissionen i sådant avseende föreslagit personliga kontrakt med viss uppsägningstid. För den övriga personalen å tryckeriet borde såväl formen för anställandet som avlöningsförmånerna rättas efter vad som gällde för motsvarande yrken inom enskild verksamhet. Dessa av kommissionen framställda förslag finner jag välgrundade och ägnade att bereda verksamheten vid anstalten erforderlig rörelsefrihet. Jag tillstyrker ävenledes vad kommissionen föreslagit i fråga om arbetstiden å tjänsterummet för kontorspersonalen och angående semester.

Kommissionen, som framhållit att personalen genom det föreslagna anställningssättet erhöle en osäkrare ställning än statens ordinarie tjänstemän, har föreslagit en avlöning av 9,000 kronor för föreståndaren och betonat, att denne måste vara en skolad och driftig affärsman. Lantmäteristyrelsen har föreslagit 12,000 kronor eller ock ett något lägre belopp i förening med tantiem till viss procent å nettobehållningen av anstaltens verksamhet. Statskontoret har hållit före, att den av lantmäteristyrelsen sålunda föreslagna avlöningen vore större än som betingades av befattningens vikt och den för dess skötande erforderliga kom-

petensen. Det bör vidare uppmärksammas, att såväl kommissionen som, efter vad det vill synas, även lantmäteristyrelsen förutsatt, att till de föreslagna avlöningarna skulle komma vederbörliga tillskott genom tillfällig löneförbättring ävensom dyrtidstillägg. Statskontoret har här emot framhållit, att då personalens arvoden syntes skola årligen fastställas av Kungl. Maj:t, någon tillfällig löneförbättring icke behövde här ifrågakomma, varemot dyrtidstillägg borde utgå liksom till statens övriga tjänst innehavare. Med inberäkning av det för en till 9,000 kronor uppgående avlöning nu bestämda tillskottet å 1,200 kronor genom tillfällig löneförbättring kan alltså kommissionens förslag anses innebära en effektiv avlöning för föreståndaren av 10,200 kronor förutom därå utgående dyrtidstillägg.

För min del ansluter jag mig i avseende å föreståndarens avlöningsbelopp närmast till kommissionen. I likhet med statskontoret håller jag emellertid före, att tillfällig löneförbättring ej bör i detta fall tillämpas. På grund härav bör den av kommissionen föreslagna avlöningen höjas, dock ej till mera än jämt 10,000 kronor. Lägre avlöning synes icke böra ifrågakomma för föreståndaren. Det är nämligen för anstaltens verksamhet och utveckling av största betydelse, att i spetsen för densamma erhålles en på ifrågavarande område verkligt kvalificerad person. På hans duglighet, energi och affärsförmåga vilar snart sagt anstaltens hela rörelse. Visserligen synas mig beaktansvärda skäl kunna anföras för att låta någon del av avlöningen utgå i form av tantiem, men då anstaltens verksamhet och det ekonomiska resultatet av denna ännu ej vunnit tillräcklig stadga, torde svårigheter möta att för närvarande meddela några bestämmelser angående en dylik avlöningsform.

I viss analogi med vad som finnes bestämt i fråga om de affärsdrivande verken synes beloppet av föreståndarens avlöning böra bestämmas av riksdagen.

För de tre övriga härövan särskilt nämnda befattningshavare skulle arvodena bestämmas av Kungl. Maj:t. Detta finner jag lämpligt. Mot kommissionens förslag i avseende å de belopp, som från 1921 års början skulle fastställas, har jag ej annat att erinra än att för det manliga kontorsbiträdet och faktorn torde böra göras tillägg ungefär motsvarande tillskotten genom tillfällig löneförbättring för jämförliga befattningshavare.

Den övriga personalens avlöningar skulle bestämmas av den myndighet, som finge styrelsen över anstalten sig anförtrodd. Detta finner jag riktigt.

För all personal bör utgå dyrtidstillägg efter samma grunder som för statens befattningshavare i allmänhet.

På av kommissionen anförda skäl anser jag överinseendet över anstalten böra tillkomma lantmäteristyrelsen. Jag ansluter mig i huvudsak till vad kommissionen anført angående denna styrelses befogenhet. Närmare regler torde böra meddelas genom instruktion.

I likhet med statskontoret anser jag, att samtliga utgifter för anstalten, alltså även för lokalhyra och dyrtidstillägg, böra uppföras att bestridas av anstaltens medel liksom vid övrig av staten bedriven affärsverksamhet. Beträffande statens provningsanstalt har visserligen icke beräknats, att dyrtidstillägg skulle utgå av anstaltens inkomster, men denna anstalt är också organiserad mera som ett ämbetsverk och har personal å ordinarie stat.

I avseende å sättet för upptagande i budgeten av reproduktionsanstaltens inkomster och utgifter ansluter jag mig till statskontoret.

Det återstår då att angiva dessa belopp. På begäran har jag från lantmäteristyrelsen erhållit följande beräkning över anstaltens utgifter:

Avlöningar	kronor 110,000
Lokalhyra	» 4,000
Värme, ljus och elektrisk energi	» 11,000
Förbrukningsartiklar	» 30,000
Nyanskaffning av maskiner och inventarier ...	» 50,000
	<hr/>
	Summa kronor 205,000.

Avlöningarna till de fyra ovan särskilt nämnda befattningshavarna kunna beräknas tillhopa till 22,200 kronor. För övrig mera stadig anställd personal har avlöningen efter visst belopp per vecka beräknats till inalles omkring 36,000 kronor. Återstående beloppet, omkring 51,200 kronor, har ansetts erforderligt till dyrtidstillägg, ålderstillägg, vikariatsersättning, overtidsarbete och tillfällig personal. Lokalhyran har upptagits till det belopp, som syntes böra påföras reproduktionsanstalten för de lokaler, som för denna och för lantmäteriuundervisningen gemensamt förhyrts i Östermalms gamla läroverkshus.

Anstaltens inkomster hava av lantmäteristyrelsen beräknats till 155,000 kronor. Styrelsen har framhållit, att de föreslagna nyanskaffningarna, vilkas kostnad utgjorde skillnaden mellan de beräknade inkomsterna och utgifterna, hade naturen av kapitalökning. Jag har inhämtat, att nyanskaffningen, vilken ansåges nödvändig dels för anstaltens nuvarande verksamhet och dels för att möjliggöra dennas utvidgning

till att omfatta även blankettryck samt kartor i så stora upplagor som 20,000 å 30,000 exemplar, skulle avse bland annat en offsetpress, en boktryckssnällpress med stilar, ett par digeltryckpressar, en stenslipningsmaskin, litografiska stenar, en del böcker och kaster samt åtskilliga möbler och andra inventarier.

Jag vill erinra, att lantmäteristyrelsens ovanintagna utlåtande den 11 oktober 1919, vari begärdes ett anslag å endast 20,000 kronor utöver anstaltens inkomster, utgick från att tillskott genom tillfällig löneförbättring, dyrtidstillägg och lokalhyra icke skulle bestridas av anstaltens medel. Däremot antogs påtagligen, att vissa nyanskaffningar skulle bekostas av inkomsterna. Jag finner styrelsens sista beräkning icke giva anledning till någon anmärkning från min sida. Jag vill dock framhålla, att det synes mig nödvändigt, att taxorna för reproduktionsarbetet från anstalten höjas.

Då ifrågavarande anstalt ju i framträdande grad är avsedd för statlig affärsverksamhet, bör den också budgettekniskt behandlas såsom ett affärsdrivande verk. Dyrbarare maskin- och inventarieanskaffningar och dylikt torde därför böra bestridas genom anslag till kapitalökning liksom sker vid kommunikationsverken. Det bör utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Det för kapitalökning till anstalten nu behöfliga beloppet har icke beräknats i förslaget till riksstat. Chefen för finansdepartementet lär komma att uppmärksamma, huruvida genom uppförandet av detta nya anslag i riksstaten någon ändring i inkomstberäkningen behöver vidtagas.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:tt måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att den nu vid lantmäteristyrelsen inrättade försöksanstalten för reproduktion av kartor m. m. skall under namn av statens reproduktionsanstalt från och med år 1921 inrättas för stadigvarande drift i enlighet med av mig tillstyrkta grunder;

dels besluta, att arvodet till anstaltens föreståndare skall utgöra 10,000 kronor för år;

dels i riksstaten för år 1921 upptaga å inkomstsidan ett belopp av 155,000 kronor under titel »inkomster av statens reproduktionsanstalt» och å utgiftssidan ett anslag å samma belopp sålunda: »till upprätthållande av statens reproduktionsanstalts verksamhet, förslagsanslag, att i första hand direkt utgå av inkomster av reproduktionsanstalten»;

dels ock såsom kapitalökning för statens reproduktionsanstalt för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av kronor 50,000, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:

H. Mellström.